

OÜ Mikromaaailm
aleksander.kikkas@gmail.com

Teie 09.07.2026

Meie 24.07.2026nr 12.2-1/2940-2

Järelevalvemenetluse alustamata jätmine

Austatud härra Kikkas

OÜ Mikromaaailm, registrikood 17163143, nimel Rahandusministeeriumile esitatud järelevalveteates juhtisite meie tähelepanu Rakvere Vabaduse Kooli, registrikood 75025182, (edaspidi ka: hankija) poolt alla lihthanke piirmäära jääva eeldatava maksumusega riigihankena läbi viidud väikehankete "IT toe- ja hooldusteenuse osutamine perioodiks 01.09.2026 – 31.08.2029" (edaspidi ka: riigihange või väikehange).

Avaldasite rahuolematust sellega, et 03.07.2026 käskkirjaga nr 1-3/17 tunnistas hankija väikehanke menetluse kehtetuks. Käskkirjast nähtuvalt põhjendas hankija väikehanke kehtetuks tunnistamist sellega, et hankija on eksinud hankelepingu eeldatava maksumuse määramisel ning sellest johtuvalt valinud vale riigihanke menetluse liigi, so riigihangete seaduse (RHS) järgi kohustusliku lihthanke-menetluse või hankemenetluse asemel alustanud riigihanget väikehankena. Järelevalveteatele lisatud materjalidest nähtuvalt laekus hankijale väikehankes kokku viis pakumust erinevatelt ettevõtjatelt, sh madalaima hinnaga oli OÜ Mikromaaailm pakumust kogumaksumusega 29 999,99 eurot, so 35 kuud x 833,33 eurot ja 36. kuu 833,44 eurot (siin ja edaspidi summad käibemaksuta). Ühtlasi tõstasite küsimuse sellest, et vajaks täiendavalt kontrollimist, kas kõnealuse väikehankega samasisulise teenuse tellimiseks hankelepingu sõlmimisel perioodiks 2024-2026 järgis hankija riigihanke eeldatavale maksumusele vastavat RHS-i menetlusreeglistikku. Rakvere linna konsolideeritud avalikest kuluandmetest selgub, et kohaliku omavalitsuse üksuse erinevate asutuste poolt alates 2024. aastast ühele ja samale äriühingule välja makstud teenustasu kogusumma ületab lihthanke piirmäära.

Rahandusministeerium käsitleb Teie pöördumist järelevalveteatena RHS § 207 tähenduses. Järelevalveteade ei ole haldusmenetluse seaduse (HMS) § 14 lg 1 kohaseks taotluseks ning järelevalveteate esitaja ei ole võimalikus järelevalvemenetluses taotleja ehk menetlusosaline (HMS § 11 lg 1 p 1). RHS § 207 lg 1 sätestab, et järelevalveteade on pöördumine, mis osutab RHS-i rikkumisele ja millele kohaldatakse märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduses (MSVS) märgukirja kohta sätestatud. MSVS § 2 lg 1 p-de 1-2 kohaselt on märgukiri isiku pöördumine, millega isik teeb adressaadile ettepanekuid asutuse või organi töö korraldamiseks või valdkonna arengu kujundamiseks või annab adressaadile avaliku elu ja riigivalitsemisega seotud teavet. Märgukirjale vastatakse reeglina kuni 15 kalendripäeva jooksul selle registreerimisest ning lähtuvalt vastamise keerukusest võib vastamise tähtaega pikendada kuni kahe kuuni (MSVS § 6).

RHS § 180 p-ga 6 ja § 203 lg-ga 1 on seadusandja teinud Rahandusministeeriumile ülesandeks teha riiklikku ning haldusjärelevalvet RHS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle. Olukorras, kus riigihanke menetlus on lõppenud ei ole juhtumipõhise järelevalvemenetluse läbiviimine enam võimalik. Vastavalt RHS § 205 lg 1 p-le 1 võib Rahandusministeerium järelevalvemenetluse alustada põhjendatud kahtluse korral §-s 207 sätestatud järelevalveteate põhjal või mõnel muul ajendil, kui on küllaldaselt andmeid, mis viitavad RHS-i rikkumisele, ja puuduvad § 206 lg-s 1 nimetatud asjaolud. RHS § 206 lg 1 p 4 järgi on riigihanke menetluse lõppemine absoluutne menetlustakistus. Vastavalt RHS § 73 lg 3 p 6 teisele alternatiivile (alt II) lõpeb hankemenetlus menetluse kehtetuks tunnistamisega hankija enda otsusega põhjendatud vajaduse korral omal algatusel.

Seega on põhjendatud vajaduse ilmnemisel hankijal võimalik hankemenetlus omal algatusel kehtetuks tunnistada, kuid vastav hankija otsus peab olema vormistatud ja teatavaks tehtud seaduses sätestatud viisil, sh peaks hankija kehtetuks tunnistamist põhjendama (RHS § 47 lg 1 p 12 ja lg 3). Põhjendused peavad olema reaalsed ega tohi olla meelevaldsed. RHS § 73 lg 3 p 6 alt II annab hankijale hankemenetluse kehtetuks tunnistamiseks avara kaalutlusruumi (vt TlnHKO 31.05.2012, nr 3-12-972, p-d 9-10; TlnHKm 10.06.2015, nr 3-15-1088, p 15; TlnRKO 25.05.2018, nr 3-18-452, p 13). Riigihangete vaidlustuskomisjon ja kohtud on leidnud, et riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamisel on õiguspärane iga kaalutus, mis on kooskõlas riigihangete korraldamise üldpõhimõtetega ning on reaalne (vt TlnRKO 25.05.2018, nr 3-18-452, p 13; VAKO 13.07.2018, nr 129-18/195365, p 10).

RHS-i kommenteeritud väljaandes on hankija algatusel hankemenetluse kehtetuks tunnistamist põhjalikult käsitletud. Hankemenetluse kehtetuks tunnistamine hankija algatusel on võimalik igas menetluse etapis enne hankelepingu sõlmimist (vt VAKO 20.02.2018, nr 7-18/191465/193893, p 19). Muu hulgas võivad hankemenetluse kehtetuks tunnistamise põhjendatud vajaduse tingida hankija enda eksimused menetluse ettevalmistamisel või läbiviimisel. Hankemenetluse kehtetuks tunnistamise aluseks võivad olla hankija vead, mida tal menetluse kehtetuks tunnistamise üle otsustamise hetkel ei ole enam võimalik parandada. Kui hankija leiab, et on teinud hankemenetluses tõsisid ja riigihanke tulemusi mõjutavaid vigu, on tal võimalik hankemenetlus kehtetuks tunnistada. Mitmes kohtuastmes on leidnud kinnitamist, et sedalaadi veaks, mis võib õigustada hankemenetluse kehtetuks tunnistamist, võib olla ka hankija eksimus menetlusliigi valikul (vt TlnHKO 31.05.2012, nr 3-12-972, p-d 10-11; TlnRKO 06.07.2012, nr 3-12-972, p 15). Olukorras, kus pärast pakumuste laekumist selgub, et hankija oli riigihanke menetluse liigi valikul lähtunud vääralt määratud hankelepingu eeldatavast maksumusest, on riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamist soovitanud ka Rahandusministeerium (vt nt Rahandusministeeriumi veebilehel avaldatud "Korduma kippuvad küsimused 01.09.2017 jõustunud RHS kohta", koostatud 15.10.2017 ja viimati täiendatud 03.12.2024, lk 4, vastus küsimusele nr 4).

Kuigi hankijal on hankemenetluse kehtetuks tunnistamisel avar kaalutlusruum ning hankemenetluses osalejad peavad arvestama menetluse kehtetuks tunnistamise võimalusega, ei tähenda see siiski seda, et tegemist oleks õigusvaba ruumiga – hankemenetluse kehtetuks tunnistamise otsus võib riivata menetluses osalevate ettevõtjate subjektiivseid õigusi ning on vastavalt RHS § 185 lg-le 1 ja lg 2 p-le 8 riigihangete vaidlustuskomisjonis vaidlustatav (vt lähemalt RHS § 73 lg 3 p 6 alt II kohta koos viidetega vaidlustuskomisjoni- ja kohtupraktikale: M. Parind, M. A. Simovart, S. Elias. RHS § 73 komm-d 15-31 – M. A. Simovart, M. Parind, E. Fels (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2025).

Riigihanke menetluse lõppemine menetluse kehtetuks tunnistamise või hankelepingu sõlmimise korral kohaldub analoogia korras ka väikehanke menetlustes. Samal põhjusel ei ole juhtumipõhine järelevalve võimalik järelevalveteates viidatud ajaliselt varasema 2024. aasta väikehanke menetluse üle. Ka see riigihanke menetlus on hankelepingu sõlmimisega pöördumatult lõppenud ning hankijale ettekirjutuse tegemine ei ole pärast hankelepingu sõlmimist enam õiguslikult võimalik (vt RHS § 206 lg 1 p 4, § 73 lg 3 p 1, § 208 lg-d 1-2).

Palume järelevalveteate esitajal kui riigihankes osalenud ettevõtjal (pakkujal) pöörata edaspidi tähelepanu sellele, et riigihanke alusdokumentide ning hankija otsuste, sh riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamise otsuse, vaidlustamiseks tuleks ettevõtjal pöörduda esmalt riigihangete vaidlustuskomisjonile. RHS § 206 lg 2 p 1 kohaselt võib Rahandusministeerium jätta järelevalvemenetluse alustamata, kui järelevalveteate esitaja ei ole kasutanud (tähtaegselt) õigust esitada rikkumise peale vaidlustust vaidlustuskomisjonile. Vastavalt RHS § 189 lg-le 4¹ kohaldatakse vaidlustuse esitamisele riigihankes, mille eeldatav maksumus on väiksem kui RHS § 14 lg-s 1 sätestatud lihthanke piirmäär, lihthankemenetluses vaidlustuse esitamisele sätestatud tähtaegu. See tähendab, et vaidlustus väikehanke kehtetuks tunnistamise otsuse peale tuleb esitada kuni kolme tööpäeva jooksul alates päevast, kui vaidlustaja sai teada või pidi teada saada oma õiguste rikkumisest või huvide kahjustamisest. Rahandusministeeriumile ei ole teada, et järelevalveteate esitaja oleks hankija 03.07.2026 käskkirja nr 1-3/17 VAKO-s vaidlustanud.

Lähtudes eeltoodust ning juhindudes RHS § 205 lg 1 p-st 1, § 206 lg 1 p-st 4 ja lg-st 3, teatame, et Rahandusministeerium ei alusta OÜ Mikromaailm esitatud järelevalveteate ajendil juhtumipõhist järelevalvemenetlust Rakvere Vabaduse Kooli poolt väikehankena läbiviidud riigihanke menetluse "IT toe- ja hooldusteenuse osutamine perioodiks 01.09.2026 – 31.08.2029" ning 2024. aastal korraldatud samasisulise riigihanke menetluse ja selle tulemusel sõlmitud hankelepingu üle.

Praeguses asjas järelevalvemenetlust juhtumipõhiselt ei alustata ning väljaspool järelevalvemenetlust ei hinda Rahandusministeerium hankija otsuste ja toimingute õiguspärasust. Sellegipoolest peame vajalikuks möönda, et isegi eelnimetatud järelevalvemenetlust välistavate asjaolude puudumisel ei oleks Rahandusministeeriumil tekkinud seoses väikehanke kehtetuks tunnistamise otsusega põhjendatud rikkumiskahtlust (vt ka RHS § 205 lg 1 p 3).

Asjaolu, et järelevalveteate esitaja pakkumus, mis oli kõige madalama hinnaga, jäi alla lihthanke piirmäära, ei tähenda, et antud riigihanke eeldatav maksumus oli määratud õigesti ja hankija ei oleks tohtinud väikehanke kehtetuks tunnistamisel vale menetlusliigi valikule tugineda. RHS § 23 lg 3 sätestab, et riigihanke eeldatava maksumuse arvestamisel peab hankija lähtuma riigihanke alustamisele vahetult eelneva aja keskmisele turuhinnale vastavast hinnatasemest, mis peab kehtima riigihanke alustamise hetkel.

Seega retrospektiivselt eeldatava maksumuse õigsuse kontrollimisel ei saa lähtuda pelgalt järelevalveteate esitanud ettevõtja pakkumuse maksumusest. Arvestada tuleks ka ülejäänud nelja laekunud pakkumuse maksumusi, mis jäid hinnavahele 1 490 eurot kuni 4 800 eurot ühes kalendrikuus. Väikehanke alustingimustes nimetatud hankelepingu kehtivusperioodi (36 kuu) kohta jääksid ülejäänud pakkumuste kogumaksumused vahemikku 53 640 – 172 800 eurot. Arvestades järelevalveteate esitaja pakkumuse kogumaksumust, oli laekunud pakkumuste keskmiseks aritmeetiliseks kogumaksumuseks hankelepingu kehtivusaja kohta 86 136 eurot. Järelikult on suur tõenäosus, et antud riigihanke eeldatav maksumus oli vähemalt võrdne RHS § 14 lg 1 p-s 1 ette nähtud (tava)teenuste hankelepingu lihthanke piirmääraga (30 000 eurot) või koguni ületas seda ja vastas RHS § 14 lg 2 p-s 1 sätestatud riigihanke piirmäärale (vähemalt 60 000 eurot), ning et hankija eksis eeldatava maksumuse määramisel ja menetlusliigi valikul oluliselt.

Rahandusministeeriumi järelevalveametnik suhtles hankija seadusliku esindajaga telefoni teel ning selgitas hankijale RHS-i 1. ptk 5. jaos sätestatud riigihanke eeldatava maksumuse määramise reegleid. RHS § 24 lg 4 p 1 kohaselt teenuste hankelepingu, milles ei sätestata hankelepingu kogumaksumust (nt kuumaksumuse põhiselt kokku lepitud teenustasu korral), eeldatav maksumus on tähtajalise hankelepingu korral, mille tähtaeg on kuni 48 kuud, hankelepingu eeldatav kogumaksumus selle kehtivusaja jooksul. Hankija kinnitas, et on oma viga mõistnud ja püüab edaspidi samalaadsetest eksimustest hoiduda – hankija on kavatses uues samaesemelises riigihankes lühendada hankelepingu kestust 12 kuuni, et mitte eksida lihthanke piirmäära vastu.

Puutuvalt sellesse, et omavalitsusüksuse konsolideeritud kuluandmetest nähtuvalt ületasid alates 2024. aastast ühele ettevõtjale makstud teenustasud lihthanke piirmäära, selgitame, et isegi kui tegemist oleks funktsionaalselt koostoimivate või samaeesmärgiliste teenustega (RHS § 28 lg 2), siis ühe ja sama omavalitsusüksuse erinevad asutused, sh hallatavad asutused, on üldjuhul käsitatavad erinevate avaliku sektori hankijatena RHS § 5 lg 2 p 2 tähenduses. Lisaks sätestab RHS § 23 lg 6 teine lause iseseisva üksuse erandi, mille kohaselt, kui hankija koosseisus iseseisvalt tegutsev üksus vastutab iseseisvalt oma riigihangete või nende osade eest, võib riigihanke eeldatava maksumuse arvestamisel lähtuda ainult selle üksuse riigihanke eeldatavast maksumusest.

Sellegipoolest kavatsime koguda täiendavaid lähteandmeid ning küsida hankijalt selgitusi selle kohta, kuidas toimus riigihanke menetluse läbiviimine kõnealuste teenuste tellimisel aastateks 2024-2026. Seejärel saame kaaluda, kas antud hankija puhul esineb vajadus valimipõhiseks kontrollimenetluseks või on põhjendatud pöörduda hankija poole RHS §-s 210 ette nähtud korrakaitse teabetoiminguga juhtimaks preventiivselt hankija tähelepanu RHS-i järgimisele ja rikkumiste ärahoidmisele tulevikus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Mihhail Antonov 5885 1448
Mihhail.Antonov@fin.ee